

**Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
MISIJA NA KOSOVU**

**Proces pripreme opštinskog budžeta na Kosovu:
Komparativna procena procesa iz 2012. i 2013.**

april, 2013.

Odricanje od odgovornosti:

Zvanična verzija ove publikacije pisana je na engleskom jeziku. Sve druge jezičke verzije ove publikacije predstavljaju prevod sa originalne engleske verzije i ne smatraju se zvaničnim dokumentima.

SADRŽAJ

IZVRŠNI PREGLED	3
1. UVOD	4
2. PROCEDURE ZA PRIPREMU I USVAJANJE OPŠTINSKOG GODIŠNJEG BUDŽETA.....	5
3. KOMPARATIVNA ANALIZA POŠTOVANJA ZAHTEVA ZA PRIPREME BUDŽETA OD STRANE OPŠTINA U 2012. I 2013.	7
3.1 Poštovanje rokova za pripremu budžeta(opštinski budžet za 2012. u odnosu na 2013. godinu).....	7
3.2 Sastanci opštinskih zakonodavnih tela povodom pripreme budžeta (opštinski budžet za 2012. u odnosu na 2013. godinu).....	8
3.2.1 Pregled sastanaka zakonodavnih tela povodom pripreme opštinskog budžeta	9
3.2.2 Javno obaveštenje o sastancima zakonodavnih tela povodom pripreme opštinskog budžeta	10
3.2.3 Učešće javnosti na sastancima zakonodavnih organa o pripremi opštinskog budžeta	11
3.3 Javni sastanci o pripremi opštinskog budžeta (opštinski budžet za 2012. u odnosu na 2013. godinu).....	14
3.3.1 Pregled javnih sastanaka o pripremi opštinskog budžeta.....	14
3.3.2 Obaveštavanje javnosti o sastancima otvorenim za javnost o pripremi budžeta opštine	16
3.3.3 Učešće građana na javnim raspravama o pripremi opštinskog budžeta	17
4. ZAKLJUČAK.....	21
5. PREPORUKE.....	23
ANEKS	24

IZVRŠNI PREGLED

Ovaj izveštaj ocenjuje proces pripreme opštinskog budžeta za 2013. i analizira stepen do kojeg opštinske institucije poštuju pravni okvir u poređenju sa prethodnom fiskalnom godinom.

Od opština na Kosovu se zahteva da svakog septembra usvoje godišnji budžet za narednu fiskalnu godinu. Izvršni i zakonodavni ogranak opštinskih struktura vlasti imaju zakonodavnu odgovornost u pogledu pripreme i usvajanja godišnjeg opštinskog budžeta. Opštine moraju da pripreme i dostave Ministarstvu finansija dva ključna dokumenta– srednjoročni budžetski okvir i predlog budžeta, oba dokumenta koje mora da usvoji skupština opštine.

Skupštine opština i odbori za politiku i finansije su bolje poštovali rokove za usvajanje srednjoročnog budžetskog okvira u 2012. u poređenju sa 2011. godinom, a blagovremeno usvajanje budžeta za 2013. nije predstavljalo nikakav problem opštinama.

Opštinski budžeti određuju dodeljivanje ograničenih finansijskih resursa i učešće javnosti u pripremi opštinskog budžeta može doprineti pripremi budžeta koji odražava potrebe i prioritete stanovnika i pokazati posvećenost lokalnih institucija da se pridržavaju načela dobrog upravljanja i odgovornosti. OEBS je uočio da je u poređenju sa prethodnim godinama u 2012. bilo 80 odsto više javnih sastanaka koje su sazvale opštine kako bi dobile mišljenje javnosti u pogledu budžetskih prioriteta. Međutim, veliki broj opština i dalje ne primenjuje potrebne korake u vezi sa potrebnim javnim konsultacijama, odnosno, u pogledu toga kada takvo mišljenje javnosti treba da se traži i koji opštinski organi (izvršni ili zakonodavni) to rade.

OEBS je uočio da su opštine nastojale da sprovedu veliki broj preporuka koje su proistekle iz Izveštaja iz 2012. Međutim, resorno ministarstvo, opštine i organizacije građanskog društva se podstiču da nastave sa primenom ovih preporuka. Osim toga, OEBS poziva da Ministarstvo finansija više deli informacije sa Ministarstvom lokalne uprave tokom procesa pripreme opštinskog budžeta kako bi se rešili problemi oko zakonodavnog praćenja procesa. Opštine, s druge strane, trebalo bi da tokom zasedanja opštinskih zakonodavnih tela redovno pružaju ažurirane informacije o procesu pripreme budžeta. Opštine bi takođe trebalo da obaveste javnost o tome do kog stepena su njihovi zahtevi uključeni u predlog budžeta. Konačno, opštine bi trebalo da budu u bliskom kontaktu sa opštinskim službenicima za rodnu ravnopravnost i odborničkim klubovima žena kako bi i žene učestvovale u procesu pripreme budžeta.

1. UVOD

OEBS, kao podrška daljem razvoju održive i odgovorne demokratije na Kosovu, ima za cilj da uveća osposobljenost skupština opština i njenih odbora da prate sprovođenje lokalnih praktičnih politika, poboljša zakonodavstvo i operativnu sposobnost opštinskih vlasti i uveća opštinska nastojanja za uključivanje javnosti u proces odlučivanja. Terenski timovi OEBS-a u cilju ostvarivanja ovih zadataka godišnje sprovode aktivnosti nadgledanja poštovanja pravnog okvira prilikom pripreme budžeta, posebno poštovanje rokova u pogledu usvajanja budžeta i zahteva koji proističu u vezi sa javnim konsultacijama.¹

Ovaj izveštaj predstavlja uočena dešavanja u pogledu toga koliko opštine na Kosovu poštuju pravni okvir za pripremu i usvajanje opštinskih budžeta za fiskalnu 2013. Upoređivanjem poštovanja pravnog okvira (opštinski budžet za 2012. u odnosu na opštinski budžet za 2013)², utvrđene su oblasti u kojima je potrebno dalje poboljšanje i podrška. Podatke u ovom izveštaju su prikupili terenski timovi OEBS-a tokom svojih aktivnosti nadgledanja i izveštavanja sprovedenih u 34 opštine³ u periodu od maja do oktobra 2012.⁴ OEBS je pripremio alat za praćenje učestvovanja javnosti na svakom zasjedanju skupština opština, odbora za politiku i finansije i odbora za zajednice gde je stavka na dnevnom redu bila priprema opštinskog budžeta kao i takođe u pogledu javnih sastanaka koji su sazvani da bi se raspravljalo o budžetu za 2013.⁵ Korišćenjem ovog alata, na jednak način je praćeno 74 zasjedanja skupština opština, 69 sastanaka odbora za politiku i finansije, 7 sastanaka odbora za zajednice i otprilike 180 javnih sastanaka. Osim toga, podaci koji se odnose na opštinsko poštovanje rokova u pripremi opštinskih budžeta su prikupljeni neposredno od relevantnih opštinskih službenika. Informacije koje je dostavilo Ministarstvo finansija su takođe uključene u ovaj Izveštaj.

Kao i prethodni izveštaj na istu temu, i ovaj izveštaj služi kao alat relevantnim uključenim stranama, posebno opštinama, resornim ministarstvima i organizacijama građanskog društva da formulišu strategije za poboljšanje usaglašenosti opština sa pravnim zahtevima u pogledu procesa pripreme opštinskog budžeta u opštinama. Stoga, u poređenju sa relevantnim pravnim odredbama koje se odnose na pripremu i usvajanje godišnjih opštinskih budžeta pruža kvantitativnu i kvalitativnu analizu poštovanja pravnih odredbi u poređenju sa prethodnom fiskalnom godinom stavljajući poseban naglasak na rokove usvajanja budžeta i uslove javnih konsultacija, kao i na obim učešća javnosti u procesu pripremanja budžeta. Ovaj izveštaj pruža resornim ministarstvima i opštinama skup dodatnih preporuka za korektivne mere. U aneksu izveštaja se nalazi pregled nekih glavnih aktivnosti koje je OEBS organizovao kao podršku procesu pripreme opštinskog budžeta za 2013.

¹ U svrhu ovog izveštaja, OEBS je ispitao samo *proces* usvajanja opštinskog budžeta, a ne kategorije/dodeljivanje unutar određenog predloga opštinskog budžeta.

² Napomena: svaki trenutni opštinski budžet je pripremljen tokom prethodne fiskalne godine. Ovaj izveštaj analizira proces usvajanja opštinskih budžeta za 2012. i 2013, odnosno budžete koji su bili pripremljeni u 2011. odnosno 2012.

³ U ovu procenu nisu uključene opštine severno od reke Ibar.

⁴ Nalazi prethodnog izveštaja su objavljeni i dostavljeni svim relevantnim opštinskim i ministarskim zvaničnicima, organizacijama građanskog društva kao i ostalim međunarodnim organizacijama. Vidi Izveštaj OEBS-a pod nazivom *Proces pripreme budžeta u kosovskim opštinama u 2012: Procena* (maj 2012) link

⁵ Alat za praćenje je evidentirao informacije o kvantitativnom i kvalitativnom učešću stanovnika odnosno meštana na gore pomenutim sastancima, kao i zahtev za javno obaveštenje o učešću javnosti na takvim sastancima.

2. PROCEDURE ZA PRIPREMU I USVAJANJE OPŠTINSKOG GODIŠNJEG BUDŽETA

Zakon o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti propisuje ključne uslove koji moraju da se poštuju tokom pripreme i usvajanja opštinskih budžeta svake godine, dok su konkretni koraci detaljnije objašnjeni u budžetskom cirkularu koji izdaje Ministarstvo finansija.⁶ Izvršni i zakonodavni ogranak opštinskih struktura vlasti imaju zakonodavne zadatke i odgovornosti u pogledu pripremanja opštinskog budžeta. S izvršne strane, predsednik opštine je odgovoran za predlaganje opštinskog budžeta skupštini opštine na usvajanje kao i za realizaciju budžeta onda kada je usvojen.⁷ Sa zakonodavne strane, odbor za politiku i finansije, obavezan odbor u svakoj skupštini opštine,⁸ je odgovoran za preispitivanje, između ostalog, srednjoročnog budžetskog okvira i predloga budžeta.⁹ Oba dokumenta nakon toga mora da usvoji skupština opštine, najviše predstavničko telo opštine.¹⁰ Osim toga, iako zakonski propisi koji se odnose na budžet ne dodeljuju odboru za zajednice izričitu ulogu usvajanja ili davanja dozvole u pogledu gorepomenutih dokumenata, odbor ima zadatak da preispita opštinske praktične politike, prakse i aktivnosti kako bi garantovao da se poštuju prava nevećinskih¹¹ zajednica.¹²

U pogledu javnih konsultacija, Zakon o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti i budžetski cirkular određuju koji oblici javnih konsultacija moraju da se dese tokom procesa pripreme opštinskog budžeta. Javne konsultacije imaju za cilj da doprinesu pripremi opštinskih budžeta koji odražavaju potrebe i prioritete stanovnika kao i opštinske obaveze u pogledu načela dobrog upravljanja, transparentnosti i odgovornosti.¹³

Iako nisu učinjene nikakve izmene i dopune u Zakonu o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti za proces pripreme budžeta za 2013,¹⁴ opštinski budžetski cirkular 2013/01,¹⁵ sadržao je dve izmene u poređenju sa prethodnom godinom:

1. Datum do kada skupština opštine mora da usvoji srednjoročni budžetski okvir i rok za podnošenje primerka Ministarstvu finansija koji je produžen sa 30. juna na 30. juli.¹⁶
2. Izričit zahtev za predsednika opštine da podnese srednjoročni budžetski okvir “skupštini opštine za javnu raspravu.”¹⁷

⁶ Za detaljniji opis pravnog okvira, vidi: Izveštaj OEBS-a pod nazivom *Proces pripreme budžeta u kosovskim opštinama u 2012: Procena* (maj 2012).

⁷ Član 58, Zakon br. 03/L-040 Zakona o lokalnoj samoupravi, 4. jun 2008.

⁸ Član 52.1, Ibid. Odborom za politiku i finansije predsedava predsednik skupštine opštine i njegov sastav odražava političke partije/subjekte zastupljene u skupštini opštine.

⁹ Član 52.2, Zakona o lokalnoj samoupravi.

¹⁰ Član 35.1, Ibid.

¹¹ U svrhu ovog izveštaja, ne većina se odnosi na svaku zajednicu koja je u bročanoj manjini u bilo kojoj datoj opštini.

¹² Član 53, Zakona o lokalnoj samoupravi.

¹³ Pravna upućivanja za zahteve u pogledu javnih konsultacija su navedeni u slici 1: *Konsultacije sa zajednicama i glavnim akterima; Odbor za politiku i finansije održava javne sastanke; predsednik opštine dostavlja srednjoročni budžetski okvir skupštini opštine na raspravu* – strana 16, Opštinski budžetski cirkular 2013/01, 11. maj 2012. *Glavni finansijski službenik u konsultacijama sa predsednikom opštine vodi javne sastanke* – strana 17, Opštinski budžetski cirkular 2013/01, 11. maj 2012. *Skupština opštine održava najmanje jedan javni sastanak* – član 61.2, Zakon br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti, 3. jun 2008.

¹⁴ Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti se nalazi na zakonodavnoj agendi Skupštine Kosova za 2012.

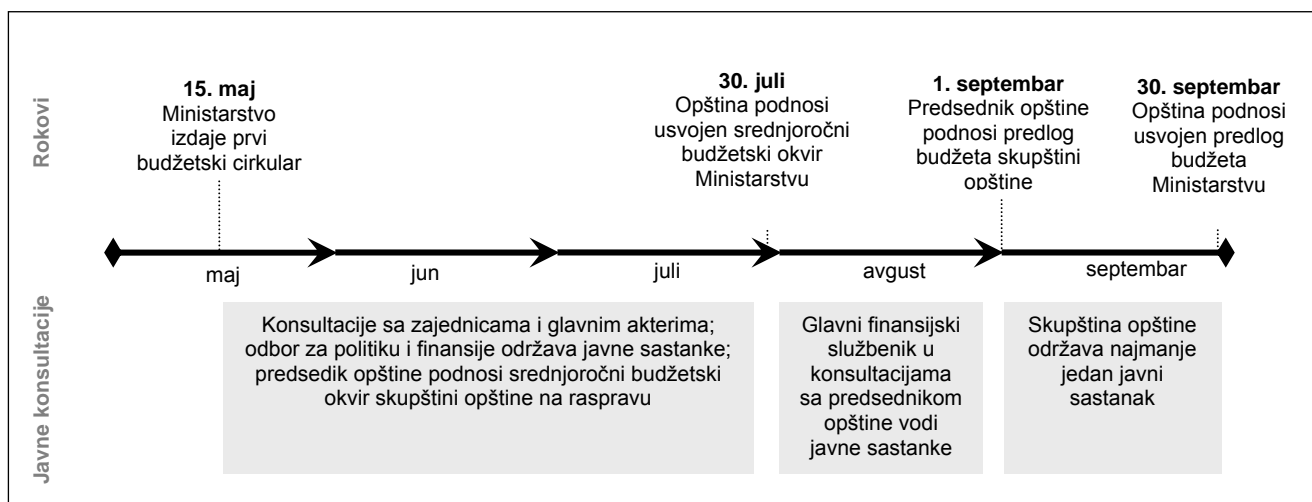
¹⁵ Izdalo Ministarstvo finansija 11. maja 2012.

¹⁶ Strana 6, Opštinski budžetski cirkular 2013/01, 11. maj 2012.

¹⁷ Strana 16, Ibid.

Slika 1 pokazuje ključne korake i zahteve u pogledu javnih konsultacija u procesu pripreme i usvajanja godišnjeg budžeta.¹⁸

Slika 1: Rokovi koji se odnose na pripremu godišnjeg opštinskog budžeta i zahtevi u pogledu javnih konsultacija¹⁹

Pravni okvir propisuje detalje o tome kako bi opštine trebalo da obaveste stanovnike o redovnim sastancima skupštine opštine i njenim odborima kao i javnim sastancima.²⁰ Za redovne sastanke skupštine opštine i njenih odbora obaveštenje o održavanju sastanka mora da se dostavi javnosti sedam dana unapred²¹ i mora da ispoštuje zahteve koji proističu iz Zakona o upotrebi jezika.²² Javno obaveštenje mora da bude postavljeno na najposećenijim mestima na teritoriji opštine i objavljeno na zvaničnoj internet stranici opštine, ali i u lokalnim štampanim i elektronskim medijima.²³ Štaviše, predsedavajući skupštine opštine ili

¹⁸ U ovom izveštaju nije ispitano nekoliko opštinskih internih koraka u pogledu pripreme budžeta kao što su: priprema preispitivanja prioriteta opštinskih programa, određivanje inicijalnih konkretnih maksimalnih iznosa za programe, izdavanje internih opštinskih budžetskih cirkulara.

¹⁹ Zakonska upućivanja u pogledu rokova su predstavljena u Slici 1: *Rok od 15. maja* – član 6.2, Zakon br. 03/L-221 koji menja i dopunjuje Zakon br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti. *Rok od 30. jula* – Strana 6, Opštinski budžetski cirkular 2013/01, 11. maj 2012. *Rok od 1. septembra* – član 61.1, Zakona br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti, 3. jun 2008. *Rok od 30. septembra* – članovi 20.3 i 61.3, Zakon br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti, 3. jun 2008.

²⁰ Član 45, Zakona o lokalnoj samoupravi, dopunjen članom 3 Administrativnog uputstva Ministarstva lokalne samouprave 2008/09 o transparentnosti u opštinama, koji navodi da su sastanci skupštine opštine i njenih odbora otvoreni za javnost. Javnosti je dozvoljeno da prati i učestvuje na sastancima skupštine opštine u skladu sa poslovnikom o radu skupštine opštine. U stvari, redovni i vanredni sastanci skupštine opštine i njenih odbora su otvoreni za javnost izuzev u slučaju posebne mere, odnosno kada se većinom glasova skupštine i odbora zabrani da javnost učestvuje na osnovu bezbednosnih ili privatnih zabrinutosti.

²¹ Član 43.3, Zakona o lokalnoj samoupravi. Obaveštenje takođe mora da sadrži informacije o datumu, vremenu, mestu održavanja sastanka i dnevni red sastanka, kao i svaku dokumentaciju koja se odnosi na sastanak. Isto tako vanredni sastanci zakonodavnog tela moraju da ispunjavaju iste uslove za obaveštenje, ali samo tri radna dana unapred. (Ibid, član 44.4).

²² Član 43.4, Zakona o lokalnoj samoupravi. Član 7.3, Zakona br. 02/L-37 o upotrebi jezika, "Zvanični jezici se koriste na istoj osnovi na sastancima i u radu opštinskih predstavnika i izvršnih tela. Opštinske institucije moraju da obezbede prevod s jednog službenog jezika na drugi ako se takav prevod traži za sastanke predstavnika i izvršnih tela opštine kao i na javnim sastancima koje organizuje opština.

²³ Član 3.3, Administrativno uputstvo br. 2008/09 za transparentnost u opštinama, Ministarstvo lokalne uprave, 15. jul 2008.

odbora dužan je da se pobrine da fizički uslovi mesta gde se održava sastanak budu odgovarajući za učešće javnosti.²⁴ Za obaveštenja o javnim sastancima, koji se razlikuju od sastanaka zakonodavnih tela, važe isti uslovi, s tim da se oni najavljuju dve sedmice unapred.²⁵

3. KOMPARATIVNA ANALIZA POŠTOVANJA ZAHTEVA ZA PRIPREME BUDŽETA OD STRANE OPŠTINA U 2012. I 2013.

3.1 Poštovanje rokova za pripremu budžeta

Kao što je opisano u prethodnom odeljku, opštine moraju da podnesu dva glavna budžetska dokumenta Ministarstvu finansija. Prvi, srednjoročni budžetski okvir, moraju da odobre odbor za politiku i finansije i skupština opština i dostave ga Ministarstvu finansija do 30. jula. Predsednik opštine mora da podnese drugi dokument, predlog budžeta, skupštini opštine do 1. septembra. Nakon razmatranja i izmena i dopuna, predlog budžeta moraju da odobre odbor za politiku i finansije i skupština opštine i dostave ga Ministarstvu do 30. septembra.²⁶ U Tabeli 1 prikazane su informacije o poštovanju tih rokova po opštinama za opštinske budžete 2012. i 2013:

<i>TABELA 1: Poštovanje budžetskih rokova</i>	Procenat opština (budžet 2012) (%)	Procenat opština (budžet 2013) (%)
Odobrovanje srednjoročnog budžetskog okvira		
Odobrenje skupštine opštine u roku	47 ²⁷	62 ²⁸
Odobrenje skupštine opštine posle roka	47 ²⁹	35 ³⁰
Bez odobrenja skupštine opštine	6 ³¹	3 ³²
Podneto Ministarstvu finansija bez/pre odobrenja skupštine opštine	35 ³³	21 ³⁴

²⁴ „Predsedavajući skupštine opštine ili sastanka relevantnog odbora obezbeđuje uslove i fizičke mogućnosti za učešće javnosti na mestu gde će se održati sastanak.“ Član 3.2, Ibid

²⁵ Član 68.1, Zakon o lokalnoj samoupravi, Član 6.4, Administrativno uputstvo za transparentnost u opštinama, Ministarstvo lokalne uprave.

²⁶ Misija je prikupila informacije i o datumu kada su odbor za politiku i finansije i skupština opština odobrili predlog budžeta i o datumu podnošenja i/ili prijemu dokumenta od strane Ministarstva finansija. Zbog jasnoće, u nalazima ovog nadgledanja akcenat je stavljen na datum odobrenja, jer se može desiti da Ministarstvo kasnije primi dokument zbog raznih logističkih i organizacionih pitanja.

²⁷ 16 opština: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

²⁸ Dvadeset i jedna opština: Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Klinë/Klina, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuşa, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

²⁹ Šesnaest opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Junik, Kačanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina.

³⁰ Dvanaest opština: Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina.

³¹ Dve opštine: Klinë/Klina, Parteš/Partesh.

³² Samo Podujevë/Podujevo.

³³ Dvanaest opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Malishevë/Mališevo, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Viti/Vitina,

Bez prihvatanja odbora za politiku i finansije	12 ³⁵	9 ³⁶
Odobrenje predloga budžeta		
Odobrenje skupštine opštine u roku	100	97 ³⁷
Odobrenje skupštine opštine posle roka	0	3 ³⁸
Bez prihvatanja odbora za politiku i finansije	6 ³⁹	0
Podnošenje predloga budžeta zakonodavnom ogranku		
Predsednik opštine podneo u roku	38 ⁴⁰	38 ⁴¹
Poštovanje sva tri roka	21 ⁴²	29 ⁴³

U procesu pripreme opštinskog budžeta za 2013. primećena su sledeća poboljšanja u odnosu na 2012:

- U poređenju sa srednjoročnim budžetskim okvirom 2012 – 2014, još pet skupština opština usvojilo je srednjoročni budžetski okvir 2013 - 2015 u zakonskom roku.
- Ministarstvu finansija su srednjoročni budžetski okvir 2013, pre ili bez odobrenja skupštine opštine, dostavile tri opštine manje nego 2012.
- U nijednoj opštini nije zanemareno prihvatanje predloga budžeta 2013. od strane odbora za politiku i finansije, dok je tokom procesa opštinskog budžeta 2012. to bio slučaj u dve opštine.
- Broj opština koje su ispoštovale sva tri roka za pripremu opštinskog budžeta 2013. povećao se za tri u odnosu na pripremu budžeta 2012.

Slaba ili nikakva poboljšanja zabeležena su u sledećim oblastima:

- Broj opština u kojima je zanemareno prihvatanje srednjoročnog budžetskog okvira od strane odbora za politiku i finansije manji je samo za jedan.
- Jedna opština nije u roku usvojila predlog budžeta 2013, za razliku od 2012. kada su predlog usvojile sve opštine.
- Broj opština u kojima je predsednik opštine ispoštovao rok, 1. septembar, za podnošenje predloga budžeta skupštini opštine isti je kao i za opštinske budžete 2013.

3.2 Sastanci opštinskih zakonodavnih tela povodom pripreme budžeta

³⁴ Sedam opština: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Junik, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren.

³⁵ Četiri opštine: Gjiilan/Gnjilane, Parteš/Partesh, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje.

³⁶ Tri opštine: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Malishevë/Mališevo, Štrpce/Shtërpçë. U Partešu/Partesh, međutim, srednjoročni budžetski okvir je usvojen u novembru, nakon zahteva Ministarstva finansija.

³⁷ Ne u Viti/Vitini.

³⁸ Viti/Vitina.

³⁹ Dve opštine: Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë.

⁴⁰ Trinaest opština: Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica, Gjiilan/Gnjilane, Glllogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn.

⁴¹ Trinaest opština: Ferizaj/Uroševac, Gjiilan/Gnjilane, Glllogoc/Glogovac, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Klokot/Klllokot, Mitrovicë/Mitrovica, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Vushtrri/Vučitrn.

⁴² Sedam opština: Gjiilan/Gnjilane, Glllogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn.

⁴³ Deset opština: Ferizaj/Uroševac, Gjiilan/Gnjilane, Klokot/Klllokot, Štrpce/Shtërpçë (iako je izbegnuto odobrenje srednjoročnog budžetskog okvira od strane odbora za politiku i finansije) Glllogoc/Glogovac, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Istog/Istok, Klinë/Klina.

3.2.1 Pregled sastanaka zakonodavnih tela povodom pripreme opštinskog budžeta

U Tabeli 2 prikazani su podaci o broju sastanaka koje su sazivali skupštine opština, odbori za politiku i finansije i odbori za zajednice da bi se pregledao i/ili odobrio srednjoročni budžetski okvir ili predlog budžeta ili razgovaralo o pripremi budžeta uopšte:

TABELA 2: Pregled sastanaka o pregledu/odobrenju budžeta koje su održala zakonodavna tela	Procenat opština (budžet 2012) (%)	Procenat opština (budžet 2013) (%)
1 sastanak skupštine opštine	26 ⁴⁴	12 ⁴⁵
2 sastanka skupštine opštine	71 ⁴⁶	62 ⁴⁷
3 i više sastanka skupštine opštine	3 ⁴⁸	26 ⁴⁹
1 sastanak odbora za politiku i finansije	35 ⁵⁰	21 ⁵¹
2 sastanka odbora za politiku i finansije	59 ⁵²	59 ⁵³
3 i više sastanka odbora za politiku i finansije	6 ⁵⁴	21 ⁵⁵
1 ili više sastanaka odbora za zajednice	21 ⁵⁶	18 ⁵⁷

Kao i u prethodnom procesu pripreme budžeta, većina odbora za politiku i finansije i skupština opština održali su tačno dva sastanka o budžetu 2013 – u principu, jedan na kome je

⁴⁴ Devet opština: Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Malishevë/Mališevo, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac.

⁴⁵ Četiri opštine: Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac.

⁴⁶ Dvadeset i četiri opštine: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Podujevë/Podujevo, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁴⁷ Dvadeset i jedna opština: Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Junik, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina.

⁴⁸ Štrpce/Shtërpçë.

⁴⁹ Devet opština: Gračanica/Gračanicë, Klinë/Klina, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Prizren, Shtime/Štimlje, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

⁵⁰ Dvanaest opština: Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Malishevë/Mališevo, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë.

⁵¹ Sedam opština: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Malishevë/Mališevo, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac, Štrpce/Shtërpçë.

⁵² Dvadeset opština: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Junik, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁵³ Dvadeset opština: Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Junik, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁵⁴ Dve opštine: Dečan/Dečane and Ferizaj/Uroševac.

⁵⁵ Sedam opština: Istog/Istok, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Shtime/Štimlje.

⁵⁶ Sedam opština: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Suharekë/Suva Reka.

⁵⁷ Šest opština: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Hani i Elezit/Elez Han, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša.

odobren srednjoročni budžetski okvir i drugi na kome je odobren predlog budžeta. Za one opštine u kojima se odbor za politiku i finansije sastao samo jednom tokom procesa pripreme budžeta, a od odbora se nije tražilo da odobri bilo koji dokument, odbor je odobrio oba dokumenta na jednom sastanku ili su oba dokumenta prihvaćena kao jedan „paket“. Slično tome, skupštine opština koje su se sastale samo jednom usvojile su oba dokumenta istog dana ili kao jedan „paket“. Takva praksa ne samo da predstavlja kršenje procedura propisanih pravnim okvirom, već dovodi u pitanje i meru u kojoj ova zakonodavna tela pažljivo razmatraju prioritete potrošnje.

Pozitivno je to što je smanjen broj opština u kojima su se odbori za politiku i finansije i skupštine opština sastali samo jednom kako bi razmotrili i odobrili budžetska dokumenta za 2013. Nije se, međutim, povećao broj odbora za zajednice koji su razmotrili bilo koji dokument.

3.2.2 Javno obaveštenje o sastancima zakonodavnih tela povodom pripreme opštinskog budžeta

U Tabeli 3 i 4 predstavljeni su podaci o javnim obaveštenjima o sastancima skupštine opštine, odbora za politiku i finansije i odbora za zajednice povodom razmatranja i/ili usvajanja budžeta 2012 i 2013:

TABELA 3: Javno obaveštenje o sastancima zakonodavnih tela povodom pripreme budžeta I	Procenat svih sastanaka (budžet 2012)	Procenat svih sastanaka (budžet 2013)
Sastanci skupština opština javno najavljeni 7 ili više dana unapred	85%	85%
Sastanci odbora za politiku i finansije javno najavljeni 7 ili više dana unapred	59%	68%
Sastanci odbora za zajednice javno najavljeni 7 ili više dana unapred	38% (3 od 8)	43% (3 od 7)

TABELA 4: Javno obaveštenje o sastancima zakonodavnih tela povodom pripreme budžeta II	Procenat opština (budžet 2012) (%)	Procenat opština (budžet 2013) (%)
Sastanci skupština opština		
Nisu javno najavile 1 ili više sastanaka	9 ⁵⁸	3 ⁵⁹
Svaki sastanak javno najavljen na službenim jezicima	29 ⁶⁰	32 ⁶¹
Sastanci odbora za politiku i finansije		
Nisu javno najavili 1 ili više sastanaka	32 ⁶²	21 ⁶³
Svaki sastanak javno najavljen na službenim jezicima	32 ⁶⁴	26 ⁶⁵

⁵⁸ Tri opštine: Gjakovë/Đakovica, Klokot/Kllokot, Štrpce/Shtërpce.

⁵⁹ Suharekë/Suva Reka; ovo je, međutim, bila vanredna sednica skupštine opštine koja treba da se najavi tri dana unapred.

⁶⁰ Deset opština: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Pejë/Peć, Novo Brdo/Novobërdë, Prizren, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpce, Vushtrri/Vučitrn.

⁶¹ Jedanaest opština: Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Novo Brdo/Novobërde, Partesh/Partesh, Prizren, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpce.

⁶² Jedanaest opština: Deçan/Deçane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Glogoc/Glogovac, Istog/Istok, Junik, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Skenderaj/Srbica, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁶³ Sedam opština: Gjakovë/Đakovica, Deçan/Deçane, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Junik, Prizren, Vushtrri/Vučitrn.

Sastanci odbora za zajednice		
Nisu javno najavili 1 ili više sastanaka	9 ⁶⁶	12 ⁶⁷
Svaki sastanak javno najavljen na službenim jezicima	3 ⁶⁸	3 ⁶⁹

U tom pogledu uočen je manji napredak tokom priprema opštinskog budžeta za 2013. u poređenju sa 2012:

- Više sastanaka odbora za politiku i finansije bilo je javno najavljeno sedam ili više dana unapred.
- Manji je broj opština koje nisu javno najavile jedan ili više sastanaka skupštine opštine ili odbora za politiku i finansije o pripremi budžeta.

Najčešće korišćeni oblici javnog obaveštavanja o sastancima glavnih zakonodavnih tela i dalje su isti kao za budžet 2012 – oglašavanje na internet stranicama opština, obaveštenja (leci ili poster) postavljena na zgradama opština i/ili javnim oglasnim tablama ili njihova kombinacija. Ostali oblici javnog obaveštavanja koji koriste opštine uključuju postavljanje obaveštenja (letaka i/ili postera) na javnim mestima, emitovanje radio oglasa i slanje pozivnica direktno građanskom društvu i medijskim organizacijama. Radio oglašavanje je češće korišćeno za najavu sastanaka zakonodavnih tela o budžetu 2013. nego o budžetu 2012.

3.2.3 Učešće javnosti na sastancima zakonodavnih organa o pripremi opštinskog budžeta

U tabeli 5 predstavljeni su podaci o zahtevima za učešće javnosti, posebno što se tiče prikladnosti mesta i prevodilačkih usluga na sastancima zakonodavnih organa prilikom razmatranja i usvajanja budžeta.

TABELA 5: Uslovi za učešće javnosti na sastancima zakonodavnih organa	Opštine u procentima (budžet za 2012.) (%)	Opštine u procentima (budžet za 2013.) (%)
Sednice skupštine opštine		
Svi sastanci održani na mestima prikladnim za učešće javnosti	91 ⁷⁰	94 ⁷¹
Prevod obezbeđen na 1+ sastancima	21 ⁷²	12 ⁷³
Sastanci odbora za politiku i finansije		
Svi sastanci održani na mestima prikladnim za učešće javnosti	71 ⁷⁴	68 ⁷⁵

⁶⁴ Jedanaest opština: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërde, Pejë/Peć, Prizren, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë.

⁶⁵ Devet opština: Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Novo Brdo/Novobërde, Parteš/Partesh, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë.

⁶⁶ Od osam opština koje su sazvale sastanke odbora za zajednice, tri nisu javno najavile jedan ili više sastanaka: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Lipjan/Lipljan.

⁶⁷ Od šest opština koje su sazvale sastanke odbora za zajednice, četiri nisu javno najavile jedan ili više sastanaka: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Hani i Elezit/Elez Han, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan.

⁶⁸ Dragash/Dragaš.

⁶⁹ Dragash/Dragaš.

⁷⁰ Trideset jedna opština: sve opštine osim Glllogoc/Glogovca, Junika, Raniluga/Ranillug.

⁷¹ Trideset dve opštine: sve opštine osim Klokota/Klllokot, Ranilug/Ranillug.

⁷² Sedam opština: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Ma muşa, Ranilug/Ranillug.

⁷³ Četiri opštine: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Pejë/Peć, Prizren.

⁷⁴ Dvadeset četiri opštine: Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina,

Prevod obezbeđen na 1+ sastancima	12 ⁷⁶	21 ⁷⁷
Sastanci Odbora za zajednice		
1+ sastanak održan na neadekvatnim mestima za učešće javnosti	Nema podataka	9 ⁷⁸
Prevod obezbeđen na 1+ sastancima	12 ⁷⁹	12 ⁸⁰

Nisu uočene značajne promene u 2013. u odnosu na 2012. u vezi procesa koji se odnose na planiranje opštinskog budžeta sa osvrtnom na prikladnost sala u pogledu učešća javnosti gde se održavaju sednice skupštine opštine ili sastanci odbora za politiku i finansije.

Prilikom planiranja budžeta za 2013. godinu, pružanje prevodilačkih usluga obezbeđivano je ređe na sednicama skupštine opštine dok je češće obezbeđivan prevod na sastancima odbora za politiku i finansije u odnosu na izradu budžeta za 2012. Pored toga, obezbeđivanje prevoda se nastavlja u skoro svim slučajevima kada se prevod zahteva ili je obezbeđen bez obzira na posebne zahteve.⁸¹

U tabeli 6 predstavljeni su podaci koji se odnose na učešće javnosti, uključujući predstavnike građanskog društva i predstavnike medija na sastancima zakonodavnih organa prilikom razmatranja budžeta i/ili usvajanja za 2012. i 2013:

TABELA 6: Učešće javnosti na sastancima zakonodavnih organa	Opštine u procentima (budžet u 2012.) (%)	Opštine u procentima (budžet u 2013.) (%)
Sednice Skupštine opštine		
Žitelji prisutni na 1+ sastancima	74 ⁸²	74 ⁸³
Građansko društvo prisutno na 1+ sastancima	Nema podataka	71 ⁸⁴

Klokot/Kllokot, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka.

⁷⁵ Dvadeset tri opštine: Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka.

⁷⁶ Četiri opštine: Dragash/Dragaš, Gjiilan/Gnjilane, Novo Brdo/Novobërde, Štrpce/Shtërpçë.

⁷⁷ Sedam opština: Dragash/Dragaš, Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërde, Štrpce/Shtërpçë.

⁷⁸ Tri opštine: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁷⁹ Četiri opštine: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁸⁰ Četiri opštine: Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁸¹ Član 7.3, Zakon br. 02/L-37 o upotrebi jezika: „Službeni jezici se koriste na ravnopravan način na sednicama i u radu opštinskih predstavničkih i izvršnih organa. Opštinske institucije su dužne da obezbede prevod sa jednog službenog jezika na drugi službeni jezik, ako se takav prevod zahteva, na sednicama predstavničkih i izvršnih organa opštine, kao i na javnim sastancima koje organizuje opština.”

⁸² Dvadeset pet opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Junik, Kačanik/Kaçanik, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁸³ Dvadeset pet opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Istog/Istok, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka.

Mediji prisutni na 1+ sastancima	82 ⁸⁵	82 ⁸⁶
Sastanci Odbora za politiku i finansije		
Žitelji prisutni na 1+ sastancima	26 ⁸⁷	35 ⁸⁸
Građansko društvo prisutno na 1+ sastancima	n/a	29 ⁸⁹
Mediji prisutni na 1+ sastancima	41 ⁹⁰	41 ⁹¹
Sastanci Odbora za zajednice		
Žitelji prisutni na 1+ sastancima	0	6 ⁹²
Građansko društvo prisutno na 1+ sastancima	0	6 ⁹³
Mediji prisutni na 1+ sastancima	0	0

Podaci pokazuju da nema velikih promena što se tiče prisustva predstavnika javnog mnjenja na sastancima zakonodavnih organa tokom pripreme budžeta za 2013. u odnosu na planiranje budžeta za 2012. Broj učesnika je i dalje veći na sednicama skupštine opštine nego na sastancima odbora za politiku i finansije ili odbora za zajednice.⁹⁴ Čak i kada predstavnici javnog mnjenja učestvuju na sastancima ovih zakonodavnih organa zabeleženi podaci imaju niske vrednosti – ponovo, kada se radi o procesu planiranja budžeta za 2013. u ogromnoj većini sastanaka odbora za politiku i finansije i sednica skupštine opštine na kojima su žitelji učestvovali, broj prisutnih je iznosio manje od pet ljudi.

⁸⁴ Dvadeset pet opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Istog/Istok, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁵ Dvadeset osam opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mitrovicë/Mitrovica, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁶ Dvadeset osam opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Istog/Istok, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁷ Devet opština: Dečan/Dečane, Gjilan/Gnjilane, Hani i Elezit/Elez Han, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Lipjan/Lipljan, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina.

⁸⁸ Dvanaest opština: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Kačanik/Kaçanik, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac, Shtimë/Štimlje, Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁹ Deset opština: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Kačanik/Kaçanik, Lipjan/Lipljan, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Shtimë/Štimlje, Vushtrri/Vučitrn.

⁹⁰ Četnaest opština: Dečan/Dečane, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Malishevë/Mališevo, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina.

⁹¹ Četnaest opština: Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Viti/Vitina.

⁹² Dve opštine: Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan.

⁹³ Dve opštine: Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan.

⁹⁴ Ovo se može pripisati snažnijem pridržavanju uslova javnog obaveštavanja o sednicama Skupštine opštine nego kada se radi o sastancima Odbora za politiku i finansije zajednica, kao što je gore pomenuto, i takođe postoji mogućnost da je zainteresovanost javnosti za rad Skupštine opštine kao najvišeg predstavničkog tela u opštini veća.

Prisustvo medija na sastancima zakonodavnih organa može povećati svest javnosti o zakonodavnim odlukama i obezbediti da se izabrani zvaničnici pridržavaju većih standarda u pogledu transparentnosti i odgovornosti. Broj opština gde su mediji prisutni na jednoj ili više sednica skupštine opštine ili sastanaka odbora za politiku i finansije ostao je isti u procesu planiranja budžeta za 2012. i 2013. godinu.

Međutim, uočeni su neki pozitivni pomaci u procesu planiranja budžeta za 2013. godinu:

- Prisustvo žitelja na sastancima odbora za zajednice zabeleženo je na dva sastanka u jednoj opštini u odnosu na to da nije bilo prisutnih žitelja tokom planiranja budžeta za 2012. godinu.⁹⁵
- Žitelji su prisustvovali najmanje jednom sastanku odbora za politiku i finansije u tri i više opština nego u poređenju sa prethodnim planiranjem budžeta.

OEBS je tokom procesa planiranja budžeta za 2013. prikupio podatke o prisustvu organizacija građanskog društva kao što su grupe koje se bave zastupanjem na lokalnom nivou ili one zadužene za nadgledanje, lokalni omladinski akcioni saveti i ostali na sastancima tri zakonodavna organa tokom razmatranja i usvajanja budžeta. U tabeli 6 prikazano je da su predstavnici organizacija građanskog društva prisustvovali u manjem broju opština na sednicama skupštine opštine i odbora za politiku i finansije u poređenju sa predstavnicima medija.

OEBS je takođe po prvi put pratio da li su opštinski zvaničnici ili žitelji isticali pitanja koja se odnose na rodno odgovorne i opštinske prioritete u planiranju troškova na sastancima tokom planiranja budžeta. Ova pitanja su istaknuta na osam sednica skupština opštine u 18 odsto opština⁹⁶ i na dva sastanka odbora za politiku i finansije u 6 odsto opština.⁹⁷ Pitanja koja su uglavnom iznosile izabrane članice ovih organa ticala su se zahteva o dodeli finansijskih sredstava opštinskoj grupi koju čine žene odbornice ili opštinskoj kancelariji za rodnu ravnopravnost za realizaciju projekata koji se odnose na promovisanje rodne ravnopravnosti.

3.3 Javni sastanci o pripremi opštinskog budžeta

3.3.1 Pregled javnih sastanaka o pripremi opštinskog budžeta

Terenski timovi OEBS-a pratili su i izveštavali o otprilike 180 sastanaka otvorenih za javnost sazvanih kako bi se razgovaralo o budžetu za 2013. i prikupila mišljenja javnosti o budžetskim prioritetima.⁹⁸ U tabeli 7 je pokazano da je veći broj opština sazvao više javnih sastanaka za razmatranje budžeta u 2013. nego što je to učinjeno prilikom pripreme budžeta za 2012. godinu:

⁹⁵ Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁹⁶ Šest opština: na jednom sastanku u Dečan/Dečanu, Malishevë/Mališevu, Pejë/Peći, Partešu/Partesh; na dva sastanka u Mitrovicë/Mitrovici i Suharekë/Suvoj Reci.

⁹⁷ Dve opštine: Dečan/Dečane, Parteš/Partesh.

⁹⁸ Treba napomenuti da u velikom broju slučajeva spoljni akteri pružaju podršku opštinama u organizovanju sastanaka, kao što su OEBS, USAID demokratske i efikasne opštine, inicijativa koju sprovodi Gradski institut, projekat (LOGOS) podrške lokalnoj upravi Kosova i decentralizaciji koji finansira Švedska agencija za razvoj i saradnju, a koji realizuje Helvetas Swiss-Inter-cooperation i organizacije građanskog društva na Kosovu.

TABELA 7: Broj javnih sastanaka sazvanih zbog pripreme budžeta	Opštine u procentima (budžet u 2012) (%)	Opštine u procentima (budžet u 2013) (%)
Ukupan broj: 100 u 2011; 180 u 2012.		
1 – 2 sazvanih javnih sastanaka	47 ⁹⁹	35 ¹⁰⁰
3 – 4 sazvanih javnih sastanaka	24 ¹⁰¹	18 ¹⁰²
5 – 7 sazvanih javnih sastanaka	24 ¹⁰³	26 ¹⁰⁴
8 – 11 sazvanih javnih sastanaka	0	18 ¹⁰⁵
15 sazvanih sastanaka	3 ¹⁰⁶	0
32 sazvanih sastanaka	0	3 ¹⁰⁷
0 javnih sastanaka	3 ¹⁰⁸	0

Kao što je opisano u odeljku 2, zakonodavni i izvršni organi opštine imaju obavezu da organizuju javne konsultacije o predstojećoj fiskalnoj budžetskoj godini. U tabeli 8 predstavljene su informacije o tome koji opštinski organi sazivaju sastanke otvorene za javnost:

TABELA 8: Sastanci otvoreni za javnost o planiranju budžeta koje sazivaju zakonodavni i izvršni organi opštine	Opštine u procentima (budžet 2012.)	Opštine u procentima (budžet 2013.)
Javni sastanci koje saziva samo izvršni ogranak	53 ¹⁰⁹	64 ¹¹⁰
Javni sastanci koje saziva odbor za politiku i finansije	35 ¹¹¹	26 ¹¹²
Javni sastanci koje saziva skupština opštine	18 ¹¹³	21 ¹¹⁴

- ⁹⁹ Šesnaest opština: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Gllogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Malishevë/Mališevo, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka; Vushtrri/Vučitrn.
- ¹⁰⁰ Dvanaest opština: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllkot, Malishevë/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Obiliq/Obilić, Parteş/Partesh, Podujevë/Podujevo, Suharekë/Suva Reka.
- ¹⁰¹ Osam opština: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Klokot/Kllkot, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërde, Parteş/Partesh, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje.
- ¹⁰² Šest opština: Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica; Pejë/Peć.
- ¹⁰³ Osam opština: Deçan/Deçane, Istog/Istok, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina.
- ¹⁰⁴ Devet opština: Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gllogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Novo Brdo/Novobërde, Prishtinë/Priština; Shtimë/Štimlje; Štrpce/Shtërpçë.
- ¹⁰⁵ Šest opština: Gračanica/Gračanicë, Lipjan/Lipljan; Mitrovicë/Mitrovica, Prizren; Viti/Vitina; Vushtrri/Vučitrn.
- ¹⁰⁶ Ferizaj/Uroševac.
- ¹⁰⁷ Rahovec/Orahovac.
- ¹⁰⁸ Gjakovë/Đakovica.
- ¹⁰⁹ Osamnaest opština: Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Hani i Elezit/Elez Han, Junik, Kačanik/Kaçanik, Klinë/Klina, Klokot/Kllkot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Suharekë/ Suva Reka, Viti/Vitina.
- ¹¹⁰ Dvadeset dve opštine: Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Gllogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Junik, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllkot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Parteş/Partesh, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.
- ¹¹¹ Dvanaest opština: Deçan/Deçane, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Gllogoc/Glogovac, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Prizren, Rahovec/Orahovac, Shtimë/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Vushtrri/ Vuçitrn.
- ¹¹² Devet opština: Deçan/Deçane, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Istog/Istok, Klinë/Klina, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërde, Podujevë/Podujevo, Prizren.
- ¹¹³ Šest opština: Deçan/Deçane, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Parteş/Partesh, Podujevë/Podujevo.

Javni sastanci koje saziva skupština opštine po prijemu budžeta od predsednika opštine	9 ¹¹⁵	9 ¹¹⁶
--	------------------	------------------

Postoji povećanje broja javnih sastanaka koje isključivo saziva izvršni ogranak. Do povećanja je došlo u još četiri opštine.¹¹⁷ Broj skupština opštine koji sazivaju sednice otvorene za javnost povećan je samo za jedan. Uočen je nedostatak napretka tokom procesa izrade budžeta za 2013. u nekim oblastima u poređenju sa procesom izrade budžeta za 2012. Broj skupština opštine koje su ispunile zakonske obaveze o sazivanju jedne ili više sednica otvorenih za javnost po prijemu predloga budžeta od predsednika opštine i dalje iznosi tri. Uočeno je nazadovanje što se tiče sastanaka odbora za politiku i finansije jer je tokom planiranja budžeta za 2013. sazvano tri manje sastanaka otvorenih za javnost.

Što se tiče pripreme opštinskog budžeta za 2012. godinu, u budžetskom cirkularu je naveden niz javnih konsultacija, a to su: javni sastanci o srednjoročnom okviru budžeta koje saziva izvršni ogranak, zatim javni sastanci o srednjoročnom budžetskom okviru koje saziva odbor za politiku i finansije, onda javni sastanci o srednjoročnom budžetskom okviru koje saziva skupština opštine, zatim javni sastanci o predlogu budžeta koje saziva izvršni ogranak i na kraju sastanak otvoren za javnost o predlogu budžeta koji organizuje skupština opštine, što uglavnom nije praćeno prilikom priprema budžeta opštine za 2013.

3.3.2 Obaveštavanje javnosti o sastancima otvorenim za javnost o pripremi budžeta opštine

Tabela 9 pokazuje da je za javne rasprave o opštinskom budžetu za 2013. godinu više opština objavilo najmanje jedan vid javnog obaveštenja o javnoj raspravi na službenim jezicima – obično obaveštenje na internet prezentaciji, putem letaka ili plakata.

TABELA 9: Javno obaveštenje o javnim raspravama o pripremi budžeta	Procenat opština (budžet za 2012. god.)	Procenat opština (budžet za 2012. god.)
1+ rasprava najavljena dve sedmice unapred	50 ¹¹⁸	47 ¹¹⁹
1+ javna rasprava objavljena na službenim jezicima ¹²⁰	44 ¹²¹	62 ¹²²

¹¹⁴ Sedam opština: Ferizaj/Uroševac, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Klinë/Klina, Suharekë/Suva Reka. Sastanci sazvani u Fushë Kosovë/Kosovu Polju, Novom Brdu/Novobërde sazvani su zajedno sa izvršnim ogranom.

¹¹⁵ Tri opštine: Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Istog/Istok, Podujevë/Podujevo.

¹¹⁶ Tri opštine: Ferizaj/Uroševac, Istog/Istok, Klinë/Klina.

¹¹⁷ Takođe treba istaći da u nekim slučajevima zakonodavni i izvršni organi zajedno sazivaju sastanke otvorene za javnost prilikom planiranja budžeta (u Fushë Kosovë/Kosovu Polju, Gračanica/Gračanicë, Novom Brdu/Novobërdë, Prizren). Zabeleženo je da tim sastancima obično predsedavaju zvaničnici iz izvršnog ogranka.

¹¹⁸ Sedamnaest opština: Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Junik, Kaçanik/Kaçanik, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Parteš/Partesh, Podujevë/Podujevo, Prizren, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

¹¹⁹ Šesnaest opština: Deçan/Deçane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjiilan/Gnjilane, Junik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërde, Podujevë/Podujevo, Prizren, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

¹²⁰ U slučaju opština Prizren i Mamuşa/Mamushë/Mamuša, sva tri službena jezika u opštini.

¹²¹ Petnaest opština: Dragash/Dragaš, Gjiilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Štrpcë/Shtërpçë, Vushtrri/Vučitrn, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Lipjan/Lipljan, Prizren, Ranilug/Ranillug.

¹²² Dvadeset jedna opština: Deçan/Deçane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjiilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Junik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica,

U pogledu obaveštenja o javnim raspravama u niz opština koje su najavile jednu ili više javnih rasprava dve sedmice unapred, broj se smanjio za jedan u budžetskom procesu za 2013. u odnosu na 2012. godinu (pogledati Tabelu 4).

I dalje je slučaj da opštine imaju tendenciju da budu predanije u objavljivanju javnih obaveštenja o javnim raspravama o pripremi budžeta na oba službena jezika (pogledati Tabelu 9), nego kada se radi o sastancima zakonodavnih tela (pogledati Tabelu 4).

Opštine koriste veći broj načina za obaveštavanje građana o javnim raspravama nego kada su u pitanju sastanci zakonodavnih tela, kako u pogledu geografskog postavljanja javnih obaveštenja, tako i u pogledu veće primene alternativnih načina kao što su objave putem radija. Kao u budžetskom procesu za 2012. godinu, najčešće korišćeni načini obaveštavanja građana o javnim raspravama bile su objave na internet prezentaciji opštine, obaveštenja (plakati i/ili leci) istaknuta na zgradi opštine i/ili na javnim oglasnim tablama ili kombinovanje ova dva načina. Sledeći najčešće korišćeni način obaveštavanja građana bili su pozivi upućeni seoskim starešinama, građanskom društvu, i/ili medijima, a potom objave putem radija. U stvari, kada se radi o sastancima zakonodavnih tela, uočeno je da je za budžetski proces za 2013. više opština putem radija najavilo javne rasprave o pripremi budžeta.¹²³ Samo jedna opština je koristila televizijsko oglašavanje¹²⁴, dve su to uradile putem štampanih medija (novina),¹²⁵ što čini malu promenu u odnosu na budžetski proces za 2012. Analize budžetskog procesa za 2013. takođe su pokazale da većina opština koristi najmanje tri načina javnog obaveštavanja kako bi se najavile javne rasprave o pripremi budžeta¹²⁶, uglavnom putem internet prezentacije opštine, pomoću letaka i/ili plakata, i putem određenih poziva.

3.3.3 Učešće građana na javnim raspravama o pripremi opštinskog budžeta

Uslovi za učešće građana na javnim raspravama o pripremi budžeta i dalje su odgovarajući za proces pripreme budžeta za 2013.

- Skoro sve opštine održale su javne rasprave u salama adekvatnim za učešće građana.¹²⁷
- Pružanje usluga prevođenja na javnim raspravama malo je izmenjeno: prevod je bio obezbeđen na jednoj ili više javnih rasprava u devet opština¹²⁸ tokom procesa pripreme

Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërde, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Parteš/Partesh, Prizren, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹²³ Dvanaest opština ili 35 odsto: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Glogoc/Glogovac, Istog/Istok, Kačanik/Kaçanik, Mitrovicë/Mitrovica, Parteš/Partesh, Podujevë/Podujevo, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Vushtrri/Vučitrn.

¹²⁴ Ferizaj/Uroševac.

¹²⁵ Pejë/Peć, Prishtinë/Priština.

¹²⁶ *Tri načina* – Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Hani i Elezit/Elez Han, Kamenicë/Kamenica, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Parteš/Partesh, Podujevë/Podujevo, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë. *Četiri načina*: Glogoc/Glogovac, Istog/Istok, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërde, Prishtinë/Priština, Prizren, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka. *Pet načina*: Dečan/Dečane, Kačanik/Kaçanik, Pejë/Peć, Vushtrri/Vučitrn.

¹²⁷ Izuzeci su bili Ranilug/Ranillug i Klokot/Kllokot, što su nove opštine gde je prostor u postojećim objektima dosta skučen.

¹²⁸ Dvadeset šest odsto: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Štrpce/Shtërpçë, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërde, Prizren.

budžeta za 2012. i u jedanaest opština¹²⁹ tokom pripreme budžeta za 2013. Usluge prevođenja i dalje se pružaju u svim slučajevima kada se to traži ili se pružaju bez obzira da li je za to upućen poseban zahtev.

Slično procesu pripreme budžeta za 2012, odziv građana na javnim raspravama razlikovao se u velikoj meri od sastanka do sastanka, čak i u istoj opštini. Tabela 10 pokazuje da je najčešće zabeleženi raspon odziva na sastancima na kojima se razmatrao budžet za 2013. bio 30 do 39 građana¹³⁰, a potom 10 do 19 građana, što navodi na zaključak da je, u proseku, veći broj građana učestvovao na javnim raspravama o budžetu za 2013, nego za 2012. godinu.

TABELA 10: Odziv na javnim raspravama	Broj rasprava (budžet za 2012. god.)	Broj rasprava (budžet za 2013. god.)
0 građana	8	8
1 do 9 građana	9	24
10 do 19 građana	26	43
20 do 29 građana	23	24
30 – 39 građana	18	50
40 – 49 građana	9	12
50 – 59 građana	5	8
60 – 69 građana	3	5
70 – 79 građana	4	2
80 – 89 građana	3	2
90 – 99 građana	0	1
100 + građana	3 ¹³¹	3 ¹³²

Utvrđivanje uspešnih načina za animiranje većeg broja građana da dođu na javnu raspravu još uvek je problematično. Naravno, što više javnih rasprava opština zakaže, posebno ukoliko se održavaju na različitim lokacijama, veći je broj građana koji će biti pozvani. Nalazi na osnovu OEBS-ovog praćenja situacije ne ukazuju na to da je odziv veći ukoliko se obaveštenje objavi dovoljno vremena unapred. Međutim, generalno budžetski proces privlači veći broj građana na javne rasprave, ukoliko se obaveštenje objavi na širem geografskom području i na više načina.

Na osnovu ranije datih preporuka, OEBS je prikupio podatke o nekoliko novih kategorija za javne rasprave zakazane kako bi se dobilo mišljenje građana po pitanju opštinskih budžeta za 2013. Kao prvo, u skladu sa preporukom da opštine pripreme i javno objave raspored javnih rasprava na početku procesa pripreme budžeta, 16 opština je javno objavilo raspored rasprava za maj, jun ili jul.¹³³ Drugo, OEBS je dao preporuku da opštine javne rasprave zakažu posle radnog vremena (posle 16.00 časova) kako bi odziv građana bio što bolji. Oko 45 % javnih rasprava koje su praćene tokom pripreme budžeta za 2013. održano je posle radnog vremena. Drugim rečima, petnaest opština održalo je najmanje jednu javnu raspravu posle radnog

¹²⁹ Trideset dva odsto: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërde, Parteš/Partesh, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug.

¹³⁰ Ovo je uglavnom zbog toga što je niz javnih rasprava održan u selima u Rahovec/Orahovcu.

¹³¹ 100 (Kačanik/Kaçanik), 130 (Gračanica/Gračanicë), i 140 (Podujevë/Podujevo).

¹³² 120 (Hani i Elezit/Elez Han), 105 (Kačanik/Kaçanik), 100 (Kamenicë/Kamenica).

¹³³ Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Junik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Prishtinë/Priština, Prizren, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Shtimë/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

vremena,¹³⁴ Uz to, od tog broja njih 12¹³⁵ održalo je većinu javnih rasprava posle radnog vremena. Treće, u Izveštaju za 2012. data je preporuka da opštine neke od javnih rasprava održe van gradskog/seoskog sedišta opštine, kako bi se obezbedilo animiranje većeg broja građana. Po ovom pitanju uočen je pozitivan trend: ali kada se radi o pripremi budžeta za 2012. godinu, 14¹³⁶ opština održalo je najmanje jednu javnu raspravu van gradskog/seoskog sedišta opštine, 21 opština je to učinila u pripremi budžeta za 2013.¹³⁷ Četvrto, data je preporuka da se na javnim raspravama građanima podele pisani materijali, odnosno nacrt srednjoročnog budžetskog okvira i predlog budžeta. Budžetski dokumenti ili sažeci istih podeljeni su na jednoj ili više javnih rasprava u 22 opštine tokom pripreme budžeta za 2013.¹³⁸ Na kraju, opštinama je takođe predloženo da se postaraju da oba ova dokumenta budu blagovremeno dostupna na internet prezentaciji opštine, kako je propisano.¹³⁹ Od decembra 2012. godine, polovina praćenih opština postavila je jedan ili oba dokumenta na internet prezentaciji opštine¹⁴⁰, što je malo poboljšanje u odnosu na budžet za 2012. pošto su još dve opštine postavile ove dokumente na internet prezentaciji.

OEBS je takođe pratio odziv žena na javnim raspravama o opštinskom budžetu za 2013. Nalazi na osnovu praćenja pokazuju da su žene bile prisutne na oko 37 % ovih rasprava. Međutim, odziv je generalno bio slab: svega jedna do četiri žene su došle na većinu ovih rasprava.¹⁴¹ Na šest javnih rasprava, u šest opština¹⁴², bilo je razmatranja u pogledu rodniha pitanja i opštinskih finansija. Ova razmatranja su inicirali opštinski zvaničnici i građani/predstavnici građanskog društva, a odnosili su se uglavnom na finansiranje aktivnosti unapređenja rodne ravnopravnosti ili na pitanja u vezi sa rodno osetljivim budžetskim postupcima.

¹³⁴ Četrdeset četiri odsto: Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Mitrovicë/Mitrovica, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹³⁵ Trideset pet odsto: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Mitrovicë/Mitrovica, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹³⁶ Četrdeset jedan odsto: Ferizaj/Uroševac, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Parteš/Partesh, Prishtinë/Priština (in neighbourhoods), Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Viti/Vitina.

¹³⁷ Šezdeset dva odsto: Dečan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërde, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština (in neighbourhoods), Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹³⁸ Šezdeset pet odsto: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Glogoc/Glogovac, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Mitrovicë/Mitrovica, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prizren, Skenderaj/Srbica, Shtimë/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹³⁹ Strane 16 i 18, Cirkularni dokument opštinskog budžeta 2013/01, Ministarstvo finansija, 11. maj 2012. god.

¹⁴⁰ Pedeset odsto: Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllkot, Malishevë/Mališevo, Novo Brdo/Novobërde, Podujevë/Podujevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹⁴¹ Šezdeset sedam rasprava: Odziv je bio jedna do četiri žene na 47 rasprava; 5 do 10 žena na devet rasprava; 11 – 19 žena na šest rasprava; 20 – 29 žena na dve rasprave; 30 – 39 žena na dve rasprave; i 45 žena na jednoj raspravi.

¹⁴² Dečan/Dečane, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërde, Prizren, Ranilug/Ranillug.

Pored toga, OEBS je od građana koji su prisustvovali javnim raspravama prikupio informacije o tome na koji način su bili obavješteni o raspravi.¹⁴³ U Tabeli 11 date su informacije o odgovorima predstavnika građana, raščlanjeni po polu ispitanika. Pored najčešćih načina javnog obavješćavanja koje opštine koriste (internet prezentacije i leci/plakate), pružanje informacija usmenim putem (od usta do usta) imalo je značajnu ulogu u promeni stava građana u pogledu sazivanja javnih rasprava o budžetu za 2013. godinu, posebno žena. Takođe je važno napomenuti da su žene u većoj meri od muškaraca rekle da je bilo ličnog pozivanja i da klasični mediji (TV, radio i elektronski mediji) nisu imali ulogu u informisanju žena o javnim raspravama.

TABELA 11: Odgovori predstavnika građana o načinima obavješćavanja	Muškarci (izraženo u % od 245 anketiranih muškaraca)	Žene (izraženo u % od 51 anketirane žene)
Internet prezentacija opština	20%	20%
Leci/plakate	39%	24%
Objave putem radija	6%	6%
Objave putem televizije	2%	0
Štampani mediji (novine)	0	0
Elektronski mediji	0	0
Pružanje informacija usmenim putem (od usta do usta)	28%	39%
Lično pozivanje	5%	11%

Na kraju, Tabela 12 pokazuje da je odziv predstavnika građanskog društva na javnim raspravama o pripremi budžeta za 2013. skoro isti kao odziv predstavnika medija (odnosno 24 i 25 %), dok nema razlike kada se radi odzivu predstavnika medija na javnim raspravama o pripremi budžeta za 2012. i 2013. godinu.

TABELA 12: Učešće predstavnika građanskog društva i medija na javnim raspravama	Procenat opština (budžet za 2012. god.)	Procenat opština (budžet za 2012. god.)
Predstavnici građanskog društva prisutni na 1+ rasprava	Nema podataka	71 ¹⁴⁴
Predstavnici medija prisutni na 1+ rasprava	74 ¹⁴⁵	74 ¹⁴⁶

¹⁴³ Dvesta četrdeset pet i pedeset jedna žena pitana je na koji način su saznale za raspravu.

¹⁴⁴ Dvadeset četiri opštine: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Gjiilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹⁴⁵ Dvadeset pet opština: Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Mitrovicë/Mitrovica, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

¹⁴⁶ Dvadeset pet opština: Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gjiilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Malishevë/Mališevo, Novo Brdo/Novobërde, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtimë/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Vushtrri/Vučitrn.

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu gore opisanih uporednih nalaza u vezi sa pripremom opštinskih budžeta za 2012. i 2013. godinu na Kosovu, posmatrane opštine sprovele su u određenoj meri sledeće preporuke koje je OEBS dao lokalnim institucijama u svojoj ranijoj analizi:

- Preporuka 1: Pripremiti i javno objaviti raspored rasprava na početku procesa pripreme godišnjeg budžeta, kako bi se ostavilo dovoljno vremena da se javnost obavesti o raspravama. Sprovođenje: *Skoro polovina opština je to učinila u maju, junu ili julu.*
- Preporuka 2: Povećati informisanost građana o raspravama javnim objavljivanjem na širem geografskom području cele opštine i korišćenjem alternativnih načina objavljivanja, kao što su objave na radiju i u štampanim medijima, plakate/obaveštenja na javnim mestima na području cele opštine, itd. Sprovođenje: *U poređenju sa prethodnom godinom još tri opštine su koristile objave putem radija radi informisanja javnosti o budžetskim raspravama za 2013. godinu; međutim, ima još prostora za poboljšanja u ovoj oblasti.*
- Preporuka 3: Održavati rasprave posle radnog vremena, kako bi se pospešilo učešće građana i neke od rasprava održavati van gradskog/seoskog sedišta opštine, kako bi se obezbedilo animiranje većeg broja građana. Sprovođenje: *U skoro polovini analiziranih opština rasprave su se održavale posle radnog vremena. Takođe je zabeleženo povećanje broja opština koje su rasprave o budžetu za 2013. održale van gradskog/seoskog sedišta.*
- Preporuka 4: Postarati se da javna obaveštenja o raspravama za ciljnu grupu imaju sve zajednice, tako što se javna obaveštenja objavljuju na svim službenim jezicima na Kosovu/u opštini, kako je propisano. Sprovođenje: *U poređenju sa prethodnom godinom još šest opština objavilo je održavanje javnih rasprava o budžetu za 2013. na službenim jezicima; međutim, nije bilo značajnih promena u pogledu javnog obaveštavanja na službenim jezicima o sastancima zakonodavnih tela.*
- Preporuka br. 5: Pružiti građanima pismene materijale, posebno primerke predloga srednjoročnog budžetskog okvira i predloga budžeta, na svim sastancima izrade budžeta. Takođe, pobrinite se da su oba dokumenta blagovremeno postavljena na veb stranicu opštine. Primena: *Primerici ili rezimei budžetske dokumentacije raspodeljeni su na jednom ili više javnih sastanaka u 22 opštine; međutim, u smislu raspoloživosti usvojenih dokumenata na veb stranici opštine, primećen je vrlo mali napredak kada govorimo o budžetskoj dokumentaciji za 2013.*
- Preporuka 6: Zakonodavni ogranak trebalo bi da osigura da odbor za politiku i finansije i odbor za zajednice razmotri i usvoji srednjoročni budžetski okvir i da se predlog budžeta ne zaobiđe. Primena: *Razmatranje i usvajanje oba budžetska dokumenta u odboru za politiku i finansije je poboljšano za proces izrade budžeta za 2013. u dodatnih osam opština; međutim, odbor za zajednice i dalje je prilično isključen iz procesa izrade budžeta.*

Sa druge strane, postoji mali broj dokaza koji ukazuje da su preduzete inicijative da se primene sledeće preporuke iz Izveštaja OEBS-a za 2012. godinu:

- Preporuka. 1: Primeniti alternativne načine da se potraži doprinos javnosti i mišljenje o opštinskom budžetu kao što su televizijske debate i konsultativni sastanci sa posebnim interesnim grupama, kao što su grupe žena, omladinske grupe itd.
- Preporuka br. 2: Objavljivati redovne izveštaje o procesu izrade budžeta u sredstvima javnog informisanja i na veb stranicama opština.
- Preporuka br. 3: Zakonodavni ogranak trebalo bi da izvrši svoju nadzornu ulogu tako što će zahtevati od izvršnog ogranka da podnese redovne izveštaje o svom napretku u izradi

srednjoročnog budžetskog okvira i predloga budžeta. Ovo bi povećalo nivo ispoštovanosti rokova za odobrenje budžeta, predviđenih zakonskim okvirom.

Pored svih nastojanja da se primene gore opisane preporuke, primećena su druga pozitivna događanja tokom procesa izrade budžeta za 2013. u poređenju sa onim za 2012:

- Prvo poboljšanje je to da su odbor za politiku i finansije i skupština opštine blagovremeno odobrili srednjoročni budžetski okvir. Štaviše, manji broj opština čak je odobrio oba dokumenta, srednjoročni budžetski okvir ili predlog budžeta, u jednom “paketu”.
- Drugo, primećena su poboljšanja u smislu pružanja blagovremenih obaveštenja o sastancima zakonodavnog tela na kojima je razmatran i/ili usvajan budžet opština za 2013.
- Treće, prisustvo građana na sastancima odbora za politiku i finansije i odbora za zajednice povećalo se kada govorimo o opštinskim budžetima za 2013, premda neznatno.
- Na kraju, došlo je do značajnog porasta, od 80 odsto, u broju javnih sastanaka sazvanih kako bi se sakupili prilozi građana za budžete opština za 2013. Ne samo da je svaka ocenjena opština sazvala najmanje jedan javni sastanak prilikom izrade svog budžeta, već je i broj građana koji su prisustvovali svakom javnom sastanku u proseku bio veći za 2013. nego što je to bio slučaj za budžet za 2012.

U drugim ključnim oblastima, nije zapažen niti napredak ni koraci nazad:

- Prvo, broj opština u kojima je predsednik opštine ispunio rok za podnošenje nacрта predloga budžeta skupštini opštine, što je 1. septembar, ostao je nepromenjen i za proces izrade budžeta za 2013.
- Drugo, čak i kada su članovi javnosti prisustvovali sastancima zakonodavnih tela na kojima je razmatran i/ili usvajan budžet, zabeležene cifre ostale su niske.
- Treće, za proces izrade budžeta za 2013, nedostajala su nastojanja zakonodavnog tela da održi javne konsultacije u većini opština, kao što je to bio slučaj i pri izradi budžeta za 2012; zapravo, broj opština u kojima je samo izvršni ogranak sazivao sastanke sa javnošću povećao se za proces 2013. godine, iako neznatno. Štaviše, velika većina skupština opština nije sazvala nijedan sastanak sa javnošću o predlogu opštinskog budžeta, nakon što je uručen predsedniku opštine.
- Četvrto, kada govorimo o blagovremenom javnom obaveštavanju o javnim sastancima, treba poboljšati nivo ispoštovanosti zahteva da se pruži obaveštenje dve nedelje unapred.
- Na kraju, nijedna opština nije ispunila zahteve koji predviđaju održavanje javnih konsultacija, kao što je predviđeno budžetskim cirkularom, u smislu sazivanja javnih sastanaka kako od strane izvršnog tako i od strane zakonodavnog ogranka vlasti povodom srednjoročnog budžetskog okvira i predloga budžeta.

Takođe bi trebalo napomenuti da u drugim oblastima, posebno kada govorimo o pružanju adekvatnog prostora i prevoda na sastancima, situacija je bila zadovoljavajuća kako za budžetski proces za 2012. tako i za 2013. godinu.

Kada govorimo o Ministarstvu finansija, ono treba da nastavi sa primenom preporuka koje mu je OEBS dao u svom Izveštaju za 2012. godinu. Što se tiče preporuka namenjenih organizacijama građanskog društva, na seminarima koje je OEBS organizovao sa relevantnim akterima istaknuto je da je učešće javnosti u procesima odlučivanja na lokalnom nivou još uvek nedovoljno. Ovo se može pripisati nepoverenju građana u javne institucije kao i neadekvatnim informacijama o opštinskim politikama i odlukama. Uz manje izuzetke, organizacije koje rade na opštinskom nivou takođe se suočavaju sa nedostatkom resursa, što

otežava njihovu sposobnost da pozivaju lokalne vlade na odgovornost. Kao takve, organizacije građanskog društva trebalo bi da nastave svoja nastojanja da rade sa opštinama i širom javnošću kako bi opštinski donosioci odluka uzeli u obzir što širi raspon javnih interesa.

5. PREPORUKE

Povrh preporuka sadržanih u Izveštaju iz 2012. godine koje su detaljno navedene u prethodnom delu 4, OEBS daje sledeće preporuke:

Ministarstvu finansija

- Povećati razmenu informacija sa Ministarstvom lokalne uprave, koje prati sastanke skupština opština, tokom perioda razmatranja i usvajanja budžeta, kako bi se rešili nedostaci u vezi sa zakonodavnim nadzorom procesa izrade budžeta.

Opštinama

- Predsednik opštine i/ili opštinsko odeljenje za budžet i finansije trebalo bi da preduzme inicijativu i pruži redovne informacije o procesu izrade budžeta na sastancima zakonodavnih tela, tokom perioda razmatranja i usvajanja godišnjeg budžeta. Ovo bi povećalo stepen ispoštovanosti rokova za usvajanje budžeta koji su predviđeni zakonskim okvirom.
- Izvršno i zakonodavno telo trebalo bi na sistematskoj osnovi da proprati u kom stepenu su zahtevi i komentari građana koji prisustvuju javnim sastancima na kojima se razmatra budžet za predstojeću godinu, uključeni u usvojeni srednjoročni budžetski okvir i predlog budžeta. Ova informacija trebalo bi da se objavi.
- Izdavati redovne izveštaje o procesu izrade budžeta, koji bi obuhvatali datume održavanja svih sastanaka zakonodavnih tela i javnih sastanaka, standardnim sredstvima javnog informisanja i u socijalnim medijima.
- Iskoristiti funkcije opštinskog službenika za rodnu ravnopravnost i neformalne grupe žena, kako bi se doprelo do žena i podstaklo njihovo učešće u procesu izrade budžeta. Upućivanje ličnih pozivnica ženama pokazalo se veoma produktivnim u procesu izrade budžeta za 2013.

ANEKS 1

Podrška koju je OEBS pružio kako bi se povećao nivo ispoštovanosti zahteva za izradu opštinskih budžeta za 2013.

Kao što je to bio slučaj prethodnih godina, terenski timovi OEBS-a zalagali su se kod opštinskih zvaničnika tokom procesa izrade i usvajanja budžeta, da se ispune obavezni rokovi i da se ispoštuju zahtevi koji predviđaju održavanje javnih konsultacija. Opštine su posebno podsticane da dopru do žena, nevećinskih zajednica i meštana u seoskim područjima. Pored ovog svakodnevnog praćenja i zalaganja, OEBS je 2012. pružio svoju podršku u sve 34 ocenjene opštine, kako bi se poboljšao nivo ispoštovanosti zakonskih normi koje uređuju proces izrade budžeta za 2013:

- OEBS je aprila odštampao i raspodelio postere u opštinama kako bi najavio održavanje javnih sastanaka u vezi sa budžetom za 2013.¹⁴⁷
- Juna je realizovana studijska poseta predstavnika opština Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gllogoc/Glogovac, Kamenicë/Kamenica, Mitrovicë/Mitrovica i Vushtrri/Vučitrn i Ministarstva finansija u Bonu, Nemačka. Opštine koje su učestvovalе u poseti odabrane su u zavisnosti od mere u kojoj su ispoštovale zakonski okvir koji uređuje izradu budžeta u 2011. Tokom studijske posete učesnici su iskoristili priliku da nauče više o najboljim praksama planiranja budžeta, uključujući rodno odgovorno budžetiranje i učešće javnosti. Zapravo, sve opštine koje su u njoj učestvovalе, sem jedne¹⁴⁸ pokazale su veće zalaganje u 2012. da konsultuju javnost tokom procesa pripreme budžeta.¹⁴⁹
- OEBS i Odeljenje za opštinske budžete pri Ministarstvu finansija su juna održali dvodnevni forum na temu primene opštinskog budžetskog cirkulara 2013/01 za predstavnike opština.¹⁵⁰
- OEBS je jula organizovao radionicu u saradnji sa Projektom bratimljenja Evropske unije pod nazivom “Evropska saradnja za jače opštine” na temu saradnje između centralne vlade i opština tokom procesa pripreme opštinskih budžeta za 2013. na kome su učestvovali predstavnici opština i resornih ministarstava.
- OEBS je održao niz od pet jednodневnih regionalnih radionica o rodno odgovornom budžetiranju juna i jula. Radionice su osmišljene sa namerom da pruže opštinskim izvršnim i zakonodavnim službenicima i predstavnicima građanskog društva uвод u razmatranje opštinskih budžeta iz rodne perspektive.¹⁵¹
- Od jula do septembra održano je 28 opštinskih radionica koje su vodili opštinski direktori za budžet i finansije i/ili glavni finansijski službenici, uz podršku OEBS-a. U žiži radionica nalazili su se pravni zahtevi koji uobličuju proces izrade budžeta za 2013.¹⁵²
- OEBS je novembra organizovao forum za razmenu najboljih praksi o procesima izrade opštinskog budžeta u saradnji sa Odeljenjem za opštinske budžete pri Ministarstvu finansija na kome su učestvovali predstavnici opština i resornih ministarstava.¹⁵³

¹⁴⁷ Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Olakšavanje razmene najboljih opštinskih praksi II.*

¹⁴⁸ Kamenicë/Kamenica.

¹⁴⁹ Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Olakšavanje razmene najboljih opštinskih praksi II.*

¹⁵⁰ Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Podrška dijalogu između centralnog i lokalnog nivoa zarad delotvornog vršenja opštinskih nadležnosti.*

¹⁵¹ Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Olakšavanje razmene najboljih opštinskih praksi II.*

¹⁵² Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Podrška dijalogu između centralnog i lokalnog nivoa zarad delotvornog vršenja opštinskih nadležnosti.*

¹⁵³ Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Olakšavanje razmene najboljih opštinskih praksi II.*

- OEBS je novembra organizovao radionicu u saradnji sa Ministarstvom lokalne uprave, kako bi se ocenio napredak koji je ostvaren u učešću organizacija građanskog društva u rešavanju pitanja lokalne uprave tokom 2012. Učesnici su razgovarali, *između ostalog*, o modalitetima poboljšavanja učešća javnosti u procesu izrade budžeta u predstojećim godinama.
- OEBS je pružio namensku podršku programima dopiranja i strategijama animiranja javnosti u Podujevë/Podujevu i Fushë Kosovë/Kosovu Polju tokom cele godine.¹⁵⁴ U regionu Prizrena, OEBS je oktobra održao dodatni program osposobljavanja o rodno odgovornom budžetiranju neformalnim grupama žena.¹⁵⁵

¹⁵⁴ Projekat Sektora za lokalnu upravu – *Olakšavanje razmene najboljih opštinskih praksi II* i projekat Regionalnog centra OEBS-a u Prishtinë/Prištini – *Unapređenje učešća javnosti i podizanje svesti o planiranju opštinskog budžeta u opštini Fushë Kosovë/Kosovo Polje*.

¹⁵⁵ Projekat Regionalnog centra OEBS-a u Prizrenu – *Unapređenje učešća žena u procesima odlučivanja na lokalnom nivou u prizrenskom regionu*.